

8- İşte ey akıl, dikkat et! Meş'um bir âlet nerede, kâinat anahtarı nerede?

İşte ey akıl, dikkat et! Meş'um bir âlet nerede, kâinat anahtarı nerede? Ey göz, güzel bak! Âdi bir kavvad nerede, kütüphane-i İlahînin mütefennin bir nâzırı nerede? Ve ey dil, iyi tat! Bir tavla kapıcısı ve bir fabrika yasakçısı nerede, hazine-i hâssa-i rahmet nâzırı nerede?

Ve daha bunlar gibi başka âletleri ve azaları kıyas etsen anlarsın ki hakikaten mü'min cennete lâıyk ve kâfir cehenneme muvafık bir mahiyet kesbeder. Ve onların her biri, öyle bir kıymet almalarının sebebi; mü'min, imanıyla Hâlık'ının emanetini, onun namına ve izni dairesinde istimal etmesidir. Ve kâfir, hıyanet edip nefsi emmare hesabına çalıştırmasıdır.

Üçüncü kârda Üstadımız her bir aza ve hâssenin kıymeti birden bine çıkar demişti ve bunu akıl, göz ve dil misalleriyle anlatmıştı. Şimdi bu üçüncü karın neticesini zikrediyor. Aynı akıl, aynı göz, aynı dil... Fakat istikamet değişince değer bütünüyle değişir.

İşte ey akıl, dikkat et!

Akıl nefis hesabına çalıştırıldığında geçmişin pişmanlıklarını, geleceğin korkularını yükleyen **meş'um bir âlet** olurken; Allah hesabına çalıştırıldığında kâinatın kapılarını açan **bir anahtar** hâline gelir. Aynı akıl ya insanı yiyip bitirir ya da onu ebedî saadete götüren bir rehber olur.

Ey göz, güzel bak!

Göz nefis namına çalıştırıldığında geçici güzelliklere hizmet eden **âdi bir kavvad** derekesine düşerken; Allah namına baktığında **kütüphane-i İlâhiyenin mütefennin bir nâzırı** olur. O zaman göz, bakıp geçen değil; okuyup anlayan, sanatın arkasındaki Sanatkârı tanıyan bir vasıta hâline gelir.

Ve ey dil, iyi tat!

Dil sırf mide hesabına çalıştığında midenin tavlasında duran bir **kapıcı**, bir **fabrika yasakçısı** gibi olur. Hayat tabağa iner. Fakat Rezzâk-ı Kerîm namına çalıştığında dil, **rahmet-i hâssa hazinelerinin nâzırı** olur; her lokmada şefkati görür, kudreti tanır, şükürle rapor eder.

Bunlara diğer azaları da kıyas et: El ya zulme uzanır ya yardıma; **Ayak** ya günaha gider ya hayra;

kulak ya gıybeta ya Kur'ân'a; Kalp ya dünyaya bağlanır ya Allah'a... Aletler aynı, netice bambaşkadır. Fark, uzuvlarda değil; **kime hizmet ettiklerinde** gizlidir.

İşte buradan anlarsın ki mü'min, imanıyla **cennete lâıyk bir mahiyet** kazanır; kâfir ise emanete hıyanet edip nefs-i emmâre hesabına çalıştırdığı için **cehenneme muvafık bir şekle** girer. Fark, yaratılışta değil; **emanetin kime ait bilinip kimin namına kullanıldığında**dır. Mü'min, Hâlık'ının emanetini O'nun izni dairesinde istimal eder; kâfir ise "benim" der, hıyanet eder. Değer artışı da düşüşü de buradan doğar.

Cennet ve cehennem meselesini şöyle düşünelim: Bu iki yer **biri değerin toplandığı yer, diğeri değersiz ayrıldığı yerdir**. Nasıl ki bir kuyumcu vitriniyle çöp konteyneri aynı işi görmezse, ahiret de aynı kanunla işler. Değerli olan saklanır, korunur, sergilenir; değersiz olan atılır, ayrılır, dışarıda bırakılır.

Bir müzeyi düşün. İçeriye giren şeyler rastgele değildir. Kırık tuğla koymazlar, paslı teneke sermezler. Ama paha biçilemez bir tabloyu özel ışıkla, alarmla, camekânla muhafaza ederler. Çünkü müze, **kıymetlilerin mekânıdır**. Çöplük ise tam tersidir; işe yaramayan, çürüyen, kokan ne varsa oraya dökülür. Kimse "Niye bu tablo çöplükte değil?" demez; çünkü herkes bilir ki **mekân, kıymete göre seçilir**. İnsan da böyledir. Elindeki cihazlar—akıl, göz, dil, kalp—başlı başına çok kıymetlidir. Ama bu kıymet **nasıl kullanıldına göre** ya artar ya düşer.

Bir tren yolculuğunda insanlar ve hayvanlar birlikte seyahat etse, elbette insanlar birinci mevkide, hayvanlar ise ahır kısmında olur. Bu ayırım zulümden değil, **mahiyetten** doğar. İnsan insan olduğu için oradadır; hayvan da hayvan olduğu için. Kimse "Neden hayvan birinci mevkide değil?" diye itiraz etmez.

Aynı durum evlerimizde de geçerlidir. İnsanlar evin içinde, odalarda yaşar; inekler ahırda, kedi bir sepette, fare ise bir delikte barınır. Kimse bunu adaletsizlik saymaz. Çünkü **mekân, kıymete göre verilir**. Uçak yolculuğunda da insan kabinde, hayvan kargo bölümündedir. Sebep basittir: Mahiyetler farklıdır, kıymetler farklıdır.

Demek ki yaşanılan yer, rastgele değil; **kazanılan değere göre** belirlenir. Kıymetli olanlar kıymetli mekânlara, kıymetsizleşenler ise kıymetsiz yerlere gider. Cennet de böyledir: Orası yüksek kıymet isteyen bir yurttur. Orada bulunmak isteyen, dünyada bu azalarına **kıymet kazandırmak zorundadır**.

Ey nefsim! Dünyanın menfaatlerine köle olmuş bir akılla, harama alıştıırılmış bir gözle, nimeti tadıp şükrü unutmuş bir dille, yalanı ve gıybeti meslek edinmiş bir ağızla, günaha koşmayı marifet sayan bir ayakla, fanî dünyaya zincirlenmiş bir kalple... **cennete gideceğini mi zannediyorsun?**

Hangi kapı, üstü başı pis olanı içeri alır? Hangi saray, çamurla geleni buyur eder? Temizlenmeden, arınmadan, yön değiştirmeden **rahmet sofrasına oturacağını mı sanıyorsun?**

Ey nefis! Cennet, heveslerini kutsayanların değil; heveslerini dizginleyenlerin yurdu. Orası bahanelerin değil, **teslimiyetin** diyarıdır.

Aynı akıl ya seni secdeye götürür ya inkâra; aynı göz ya ibret toplar ya günah; aynı dil ya şükürle yükselir ya yalanla çürür. Bahane arama! Sorun aletlerde değil, **istikamettedir**. Yönünü değiştirmeden menzili değiştiremezsin.

Aza / Cihaz	Allah'a Satılırsa	Nefse Satılırsa
Akıl	Hikmet arar, Esmâ'yı keşfeder, kâinatın anahtarı olur	Menfaat hesaplar, vesvese üretir, sahibini boğar
Göz	İbretle bakar, kâinat kitabını okur, rahmet çiçeklerinden bal toplar	Harama bakar, heves taşır, sahibinin başında düşman olur
Dil	Şükür eder, rahmet hazinelerinin nâzırı olur	Yalan söyler, gıybet eder, midenin kapıcısına düşer
Kulak	Kur'ân'ı ve hakkı dinler, kalbi diriltir	Gıybete dinler, fitne taşır, kalbi kirletir
El	Sadaka verir, yarayı sarar, rahmet eli olur	Zulme uzanır, hak yer, vebal taşır
Ayak	Hayra gider, mescide taşır, sevaba koşar	Günaha koşar, harama taşır, pişmanlık biriktirir
Kalp	Allah'a bağlanır, huzur bulur, cennete yönelir	Dünyaya bağlanır, kaygıyla dolar, cehenneme sürüklenir
Zaman / Ömür	İbadet olur, bâkîleşir, ebediyete yazılır	İsraf olur, erir, pişmanlık bırakır
Beden	İtaatle nurlanır, emanet bilinci kazanır	Hevesle yıpranır, hıyanet yükü taşır
Netice	Kıymet kazanır → Cennete lâîk mahiyet	Kıymet kaybeder → Cehenneme muvafık mahiyet